

Список використаних джерел

1. Вилегжаніна Т. Бібліотеки: технології і люди / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2004. – №4. – С.4.
2. Крайнюк О.М. Електронні навчальні документи як об'єкт формування бібліотечного фонду / О.М. Крайнюк // Якість функціонування бібліотечної системи ВНЗ: матер. III міжвуз. наук.-практ. конф.; 18-19 жовтня 2007 року, Донецьк, Україна / Наукова бібліотека Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2007. – 222с.
3. Перехрест Г. Електронні інформаційні ресурси українського сегмента Інтернету / Г. Перехрест // Бібліотечна планета. – №3. – 2007. – С.26-29.
4. Чекмарев А.О. Національна система електронних бібліотек / А.О. Чекмарев, Л.Й. Костенко, Т.П. Павлуша. – К., 1988. – 50с.

Creation and implementation of electronic information resources and data bases (on the example of library of the Transcarpathian State University).

The modern development of library is characterized to forming the fund of electronic resources. Its main purpose is operativeness access.

УДК 004.9:027

*Т.С. Савчук,
м. Вінниця*

Електронні інформаційні ресурси в бібліотеці: створення, використання, організація доступу

Розглянута методика використання інформаційних та комп'ютерних технологій в роботі бібліотеки, наводяться приклади використання окремої програмної продукції в автоматизації бібліотечних процесів.

Ключові слова: електронна бібліотека, комп'ютерна технологія, інформаційні ресурси, бази даних, АБІС.

Наявність великої кількості інформації породжує необхідність її упорядкування, систематизації і найголовніше – створення безперешкодного доступу до цієї інформації, що підвищить ефектив-

ність як наукової роботи, так і навчання. Традиційні способи доступу до інформації поступово відходять на другий план.

Більшість бібліотек вищих навчальних закладів України користується як пропріетарн (придбаним за власні кошти), так і розробленою власною продукцією автоматизації бібліотечних процесів. У вузах використовуються різні автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС) – ALEPH, IPBIC, UNILIB, ISIS та інші. Але найбільш поширеною є вітчизняна АБІС “УФД/Бібліотека”, яка дозволяє автоматизувати процеси документообігу бібліотеки. Вона і встановлена більше ніж у 180 бібліотеках вищих навчальних закладів. Наступний етап комп’ютеризації бібліотек – створення електронних або цифрових бібліотек з повнотекстовими базами даних. Роботи в цьому напрямку ведуться у бібліотеках майже усіх вишів.

Електронні бібліотеки – це новий клас інформаційних систем, який значно розширює спектр інформаційного обслуговування користувачів. Роботи зі створення електронних бібліотек підтримуються національними програмами і мають відповідне фінансування в багатьох країнах світу: Росії, Німеччині, Франції, США та ін. Широке розмаїття різновидів електронних бібліотек зібране в російській концепції міжвідомчої програми “Электронные библиотеки России”. Електронна бібліотека ВНЗ повинна виконувати функції накопичення і збереження документів, а також надання доступу даних широкому колу користувачів.

У Вінницькому національному технічному університеті (ВНТУ) електронна бібліотека створюється як невід’ємний блок науково-технічної бібліотеки. Основу такої бібліотеки складають відповідні технічні і програмні засоби. Перш ніж розпочати глобальні перетворення й створення цифрової бібліотеки, у нас була проведена така підготовча робота:

- створена локальна бібліотечна мережа з сучасними комп’ютерами і можливістю виходу до Інтернет з кожного комп’ютера;
- впровадження автоматизованої бібліотечної інформаційної системи АБІС “УФД/Бібліотека”;
- розроблений сайт бібліотеки з доступом до електронного каталогу.

На наступному етапі визначені інформаційні джерела формування повнотекстових баз даних. Бібліотека ВНТУ надала перевагу таким джерелам:

- навчальні посібники, методичні вказівки викладачів вузу, що вийшли з друку;

- дистанційні курси з окремих дисциплін;
- інформаційні ресурси, що надходять до бібліотеки на різних носіях – CD і DVD диски, дискети;
- ресурси Інтернет;
- відскановані підручники, журнали та інші матеріали, що користуються попитом у користувачів і знаходяться в бібліотеці на паперових носіях в одному примірнику.

Локальна бібліотечна мережа включає понад 25 сучасних комп'ютерів, підключених до Інтернет. Електронний каталог, над яким робота розпочалася в 1991 році, з ISIS переведений на АБІС “УФД/Бібліотека”. Електронний каталог містить понад 160 тис. записів. Функціонує сайт бібліотеки (www.lib.vstu.vinnica.ua), який забезпечує пошук в електронному каталозі бібліотеки, а також дає можливість доступу до повнотекстових праць викладачів ВНТУ в електронному вигляді, які розміщуються на сайті, згідно з ухвалою рішення вченої ради ВНТУ. Доступ до цих видань можливий лише з внутрішньої мережі університету, що пов'язано з дотриманням авторських прав. Сьогодні час маємо доступ до більш як 1080 видань.

В університеті функціонує комп'ютерний центр дистанційної освіти, на серверах якого розміщуються дистанційні варіанти дисциплін, що викладаються у ВНТУ, а саме: програми дисциплін, курси лекцій, методичні вказівки до виконання лабораторних робіт, тести та інші матеріали. У ВНТУ діють близько 100 дистанційних курсів з різних дисциплін, які містять 1000 повнотекстових документів.

На оптичних і магнітних носіях до бібліотеки надійшло понад 1000 повнотекстових видань. Для роботи користувачів з цими документами створюються копії, до яких вони мають доступ. Комп'ютери мережі мають технічні можливості для доступу до копій документів.

Оскільки кожний комп'ютер бібліотечної мережі ВНТУ підключений до глобальної мережі Інтернет, то кожний користувач в принципі має можливість отримувати з мережі будь-які повнотекстові документи. Для більш ефективного використання Інтернету на сайті бібліотеки на спеціально розробленій сторінці розміщено посилання на сайти, які дають можливість безкоштовного скачувати повнотекстові електронні видання. Перевага надається посиланням на сайти науково-технічних журналів, які надають електронні версії своїх видань. Це дає можливість скоротити видатки на передплату періодичних видань в умовах недостатнього фінансування.

Для формування бази даних відсканованих (оцифрованих) видань, що надходять до бібліотеки на паперових носіях, була

створена група співробітників “швидкого сканування”. У 2009 році для цієї групи були придбані сучасні швидкісні сканери і необхідне програмне забезпечення. Окрім сканування, проводиться робота зі скачування повнотекстових видань з мережі Інтернет (адже не кожний користувач має технічні можливості зробити це дома, а в бібліотеці є безкоштовний доступ до власної бази даних), оскільки окремі видання можуть з’явитись у відсканованому вигляді в глобальній мережі раніше, ніж паперові оригінали в бібліотеці.

З досвіду організації власних баз даних хотілося б відзначити, що для повноцінного та ефективного пошуку необхідно створювати тезауруси. Класифікація документів за темами надає велику допомогу при пошукові (коли користувачу важко оптимально підібрати ключові слова або потрібно звузити масштаб пошуку, уточнити тематику тощо). Пошук за темами володіє більшою точністю і повнотою порівняно з простим контекстивним пошуком. Крім того такий пошук відзначається більшою точністю і повнотою, дозволяє знайти документи, які не містять слів із назви заданої теми, але стосуються її.

Важливо визначити і розробити політику безпеки використання бази даних. Створена електронна бібліотека використовує мандатну політику безпеки, суть якої полягає в тому, що кожному режиму доступу (перегляд, додавання інформації, редагування тощо) і кожній групі користувачів надається певний рівень доступу. Як правило, користувач має право доступу тільки до режиму перегляду публікацій. Розробляється режим доступу до копіювання окремих розділів, частин повнотекстових документів для користувачів НТБ ВНТУ.

Отже, основна мета створення електронної бібліотеки ВНТУ – створення інформаційної системи, в якій документи зберігаються і можуть використовуватись в електронній формі. Програмні засоби при цьому забезпечують єдиний інтерфейс доступу до електронних документів, які містять тексти і зображення. Електронна бібліотека ВНТУ формується як єдина база даних, і при її проектуванні дотримані усі прийняті стандарти в сфері проектування баз даних. Створення бази електронних документів у бібліотеці – це, звісно, не глобальна оцифровка фонду, а переклад книг в електронний формат, розв’язання проблеми збереження цінних видань. Студенти та викладачі високо оцінили переваги електронних видань і з задоволенням працюють у читальній залі. Використання документів на електронних носіях надає користувачам більший обсяг інформації, спрощує її сприйняття, вони доповнюють і розкривають друковані джерела.

Науково-технічна бібліотека нарощує обсяги робіт з освоєння електронних технологій, створення та надання користувачам електронних продуктів і послуг, адже сьогодення вимагає новітніх форм роботи бібліотеки.

The methods about using information and computer technologies in the library work had been observed and the examples of using different programme products in automation of the library processes are also given.

The key words: Digital Library, computer technology, information resources, database, ABIS.

УДК 027.7:378.6:37(477.44-25)ВДПУ:004.9

*В.С.Білоус,
м. Вінниця*

Впровадження сучасних інформаційних технологій в роботу бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Розглянуто процес інформатизації як механізм переходу бібліотеки вищого навчального закладу на надання оперативного сервісу доступу до всіх бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Ключові слова: бібліотека вищого навчального закладу, інформатизація, інформаційні ресурси, електронні ресурси, ресурси Інтернет.

*Бачити і робити нове –
дуже велике задоволення.
Вольтер*

Інформатизація суспільства, нові вимоги суспільства до знань та реформування вищої освіти вимагають від бібліотеки вищого навчального закладу якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування, формування інформаційного поля та швидкого доступу до інформації користувачів освітянської галузі, готовності до змін та впровадження інноваційних технологій у бібліотечну діяльність.